

Кайсарова А. О.

здобувач вищої освіти 1 курсу
юридичного факультету

Левін О. Л.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОВНІ ПРОЦЕСИ У СУСПІЛЬСТВІ ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Роль мови в державотворенні та роль держави в розвитку мови в сучасному світі набуває особливого звучання в контексті процесів глобалізації. Для окремих країн, що нещодавно стали суверенними, мовні процеси у суспільстві стають чи найголовнішим чинником державотворення та підтвердження обраного шляху незалежного розвитку. Виявлення векторів взаємодії мовних процесів і держави, на нашу думку, має передусім допомогти у визначенні напрямів формування й реалізації такої мовної політики, яка б задовольняла потреби України [1, с. 99].

Сучасний стан і нормативно-правове забезпечення функціонування державної мови досліджували Л. Аза, Є. Головаха, М. Вівчарик, Я. Грицак, І. Дзюба, В. Лизанчук, Н. Паніна, А. Погрібний, В. Радчук та інші вітчизняні вчені. Велику увагу питанням теоретичного регулювання мовної діяльності суспільства, зокрема логіко-лінгвістичному та культурно-семіотичному аспектам, приділила Г. Яворська. Питаннями нормативної практики займаються С. Єрмоленко та О. Пономарів. Пріоритети мовного чинника в консолідації українського суспільства розглядали у своїх працях С. Здіорук, М. Карпенко, Л. Масенко та інші науковці. Спільний вплив соціокультурних і мовних особливостей на зміни українського суспільства схарактеризували В. Іванишин та Я. Радевич-Вінницький. Увагу на проблемах функціонування української мови в державному управлінні зосереджують В. Куць, І.Л. опушинський, І. Плотницька.

Проте, на нашу думку, недостатньо висвітленими залишається питання дослідження мовних процесів у суспільстві як чинника державотворення. Найголовнішою ознакою суспільства є мова, з виникненням якої постав народ, з відродження якої постала нація, з якою безпосередньо й опосередковано пов'язані інші її об'єктивні ознаки, що й доводить її значущість. Це насамперед культура, яка саме завдяки мові має національне забарвлення, є національним надбанням. Оскільки національна мова є складником національної культури й залежить від її історичних,

географічних, соціальних, народногосподарських, економічних, наукових, освітніх особливостей, є всі підстави стверджувати, що мова – синтезуючий засіб у процесі формування нації і держави [2, с. 737].

Консолідуючи суспільство, спільна мова стимулює розвиток стійких політичних, економічних, культурних зв'язків на рівні світової спільноти, а отже, в цьому випадку ознаками інтеграційної можливості мови є: формування єдності, пов'язаної с процесами національно-культурної ідентифікації, підвищення імунітету щодо зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих впливів, регулювання та проектування культурних процесів та їх підтримка, організаційність, пізнавальність – нагромаджує у мові досвід поколінь, інформаційність, державно-управлінське забезпечення, міжнаціональне спілкування, національне об'єднання [3, с. 16].

Ідеологема нероздільності української мови й української держави озвучується насамперед політиками. Типова аргументація цієї ідеологеми містилася у виступі голови Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності Л. Танюка на парламентських слуханнях «Про функціонування української мови в Україні» 12 березня 2003 р. У ньому обґрунтовувалася безпосередня взаємозалежність ланок: неповноцінне функціонування мови титульного етносу – неповноцінне функціонування культури – неповноцінне функціонування держави [4, с. 16].

Не менш рішуче обстоювали ідею нерозривності української мови та української державності політики націонал-державницького спрямування під час перебування при владі у 2005–2006 рр. Показовою в цьому плані була заява тодішнього віце-прем'єра з гуманітарних питань В. Кириленка: «Для нас питання державності української мови є принципово важливим. Державність української мови – це умова подальшого гуманітарного розвитку українського народу і української нації» [5].

Національна мова повноцінно виконує свою державотворчу функцію лише в тому випадку, коли виступає засобом комунікації широких верств населення країни. Дуже важливо в цьому зв'язку подолати соціальну неповноту функціонування української мови, синхронізувати процеси соціального, мовного і культурного розвитку суспільства.

1. Герасимова О. Держава та мова в контексті процесів глобалізації Держава та мова в контексті процесів глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2007. № 5. С. 99–104.

2. Сухенко В. Мова і суспільство: взаємодія і розвиток. *Лексикографія та в початку на XXI в. Доклади от Седмата межд. конф. по лексикография и лексикология* (Софія, 15–16 октомври 2015г.). Софія: Изд. на БАН «Проф. Марин Дринов», 2016. С. 732–740.

3. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні: навч. – метод. матеріали / уклад.: А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. К.: НАДУ, 2013. 36 с.

4. Обережно – мова! Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 12 березня 2003 року. К., 2003. С. 16–18.

5. Двужычье в Украине безперспективно? URL: <https://for-ua.com/article/107691>.